

Βιβλιοκρισίες

H.-H. Jescheck-G. Grebing (Hrsg.), Die Geldstrafe im deutschen und ausländischen Recht (Rechtsvergleichende Untersuchungen zur gesamten Strafrechtswissenschaft, 3. Folge, Bd. 1), Baden-Baden (Nomos Verlag) 1978.

1. Μιά ιδιαίτερη τύση πού παρατηρεῖται στις σύγχρονες ευρωπαϊκές χώρες, είναι η βαθμιαία στροφή της νομοθεσίας και της νομολογίας από τις (βραχυχρόνιες) στερητικές της έλευθερίας ποινές πρός τις χρηματικές ποινές. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι στην Γερμανία δισχετισμός άναμεσα στα δύο είδη ποινών μέσα στα 100 τελευταῖα χρόνια έχει άντιστραφή. Ένας το 1882 ή ρηματική ποινή ποινή της διατάξεως μόλις το 24,2 ο/ο του συνόλου των έπιβαλλομένων ποινών, το 1928 άνεβηκε στο 57,9 ο/ο και το 1974 στο 82,4 ο/ο, περιορίζοντας δηλ. τις στερητικές της έλευθερίας ποινές σ' ένα ποσοστό 17,6 ο/ο (για την κατάσταση στην Ελλάδα πρβλ. Κ. Γαρδίκα στά Ποιν. Χρον. Δ' (1954), 165 καὶ σημ. 1).

Η σταθερή αυτή στροφή πρός τις χρηματικές ποινές δεν είναι βέβαια άσχετη με την γενικότερη βελτίωση των δρων ζωῆς και την μεταβολή αντιλήψεων ως πρός τους σκοπούς της άντεγκληματικής πολιτικής (έξανθρωπισμός των ποινικῶν κυρώσεων, δρθιολογική άξιοποίηση τοῦ παραγώγου δυναμικοῦ). Σὲ ώριστενές μαλισταί χώρες, δύπος στην Αύστρια και τὴν Δ. Γερμανία, ἡ προτεραιότητα στὴν ἐπιβολὴ χρηματικῶν ποινῶν ἀντὶ γιὰ (κυρίως βραχυχρόνιες) ποινές κατὰ της έλευθερίας, έχει τὸν τελευταῖο καρδικό καθιερωθῆ και νομοθετικά (§ 37 Ι ΑὐστρίαςΠοινK., § 47 γερμΠοινK.). Η τάση διαμας αυτή ἐμπειρικείει συνάμα σοβαροὺς κινδύνους ἄντιστης μεταχειρίσεως στὴν ἀπονομὴ της δικαιοσύνης, γεγονός ποὺ ἐπιβάλλει μὰ προσεκτικῶτερη προσέγγιση τοῦ διλού θέματος. Τὸ βιβλίο τῶν Jescheck - Grebing, μέσα στὶς 1360 σελίδες του, πάρεχει συστηματικὰ καὶ κριτικὰ διλο τὸ συγκριτικὸν διλο ποὺ χρειάζεται κανεὶς γύρω ἀπὸ τὴν προβληματικὴν της χρηματικῆς ποινῆς, κυρίως στὶς σύγχρονες μορφές της ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐδῶ.

11. Η προβληματική συνίσταται κατὰ βάση στὴν ἔξενερεση μιᾶς μορφῆς χρηματικῆς ποινῆς, ἡ οποία νὰ ἀποδίδῃ μὲν δικαιοσύνη και νὰ ἀποδοκιμάζῃ θήτωκα μὰ παράνομη πράξη σύμφωνα μὲ τὴν ἀντικειμενικὴν και ὑποκειμενικὴ της βαρύτητα, χωρὶς δῆμος παράλληλα νὰ ἀγνοῇ τὴν οἰκονομικὴν και προσωπικὴν κατάσταση τοῦ καταδικαζομένου. Εἴναι ἡ χρηματικὴ ποινὴ ἀγνοήση τὸν τελευταῖο αὐτὸν παράγοντα τῶν προσωπικῶν σχέσεων, ὑπάρχει δὲ κίνδυνος νὰ ἐπιβληθῇ σάν ποινὴ ἡ καταβολὴ χρηματικοῦ ποσοῦ ποὺ μολονότι ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴν ποινικὴ εὐθύνη τοῦ δράστου, στὴν μίᾳ περίπτωση λόγῳ ἐνδέειας του νὰ φανῇ ὑπέρογκο και στὴν ἄλλη περίπτωση - τὸ ἴδιο πάντα ποσὸ - λόγῳ εὐ-

πορίας νὰ φανῇ ἀσήμαντο. Η προσπάθεια γιὰ τήρηση τῆς ἀρχῆς τῆς ίσης μεταχειρίσεως θὰ κατέληγε ἔτσι σὲ φενάκη εἰς βάρος τῶν ἀπορτέων κοινωνικῶν διμάδων. Εάν τὰ ἄτομα δὲν εἶναι ίσα, ἔλεγε δὲ Ἀριστοτέλης, δὲν θὰ ἔχουν ἰσδητηα στὸν τρόπο τῆς μεταχειρίσεως τους. Διότι ἀπὸ ἐδῶ ἀκριβῶς πηγάδουν οἱ διαιμάχες και οἱ ἀντιδικίες, ὅταν ἄτομα ίσα δὲν ἀποκτοῦν ίσα μέρη, η διανοία της άντιθετως ἄτομα δίνει την γεγονότην της μεταχειρίσεως (Ἀριστ. Ἡθ. Νικ., Β. ΙΙΙ, 6, 1131 a 23 - 25).

III. Βεβαίας τὸ πρόβλημα δὲν είναι καινούργιο. Οι νομοθεσίες τὸ γνωρίζουν και κατὰ κανόνα τὸ ἀντιμετωπίζουν μὲ τὴν ἐπιταγὴν πρὸς τὸν ἐφαρμοστὴν τοῦ νόμου, διότι στὸν προσδιορισμὸν τῆς χρηματικῆς ποινῆς πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπὸ διηγήση και η προσωπικὴ κατάσταση τοῦ καταδικούμενου, δηποτὲ τὸ εἰσόδημα και η περιουσία ποὺ διαθέτει, η οἰκογενειακὴ κατάσταση και οι οἰκογενειακὲς ὑποχρεώσεις, τὸ ἐπάγγελμα και τὰ ἐπαγγελματικὰ κέρδη, η ἡλικία και η κατάσταση τῆς ὑγείας (ἔτσι : ἀρθρο 48 § 2 ἐλβΠοιν K - πρβλ. ἀρθρο 80 § 1 ἐλβΠοινK, ἀρθρο 41 § 1 γαλλΠοινK και ἀρθρο 72 ΠρΣχγαλλΠοινK/ 1978, § 27 I νορβΠοινK κ.ἄ.). Η ἀσφαίεια διμάς ως πρὸς τὸν τρόπο ἀξιολογήσεως δύλων αὐτῶν τῶν στοιχείων, ποὺ οὐσιαστικά ἀφίνονται στὴν διακριτικὴ εὐχέρεια τοῦ δικαστοῦ, ὀδηγήσε, στὶς ἀρχές τοῦ 20οῦ αι., στὴν ἀναζήτηση νέων λύσεων, ποὺ διερχεται τὸν ἀνταποκρίνωνται περισσότερο στὶς θεμελιώδεις συνταγματικές ἐπιταγές γιὰ ἀσφάλεια τοῦ δικαίου και οὐσιαστική δικαιούσνη. Ο δανός Carl Tørg και ὁ σουηδός Johan C.W. Thygesen διετύπωσαν στὰ πλαισια αὐτῶν τῶν ἀναζητήσεων ἐνα σύστημα, ποὺ βρήκε μεγάλη ἀπήχηση στὶς σκανδαλινικές κυρίως χώρες και ποὺ ἀξίζει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ ἰδιαίτερα. Σὲ ἀντικατάσταση λοιπὸν τοῦ παραδοσιακοῦ συστήματος τῶν «συνολικῶν ποσῶν» (Gesamtsummensystem) προτείνεται τὸ σύστημα τὰ ὃν λεγομένων «ἢ μερικὴ ποινὴ περιοδική ποινὴ» (Tagessätzungssystem, système des jours - amendes). Κατ' αὐτό, η χρηματικὴ ποινὴ προσδιορίζεται ἀπὸ δύο μεταβλητές : Ἐφ' ἐνός ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερησίων μονάδων (Tagessätzung), γιὰ τὶς ὁποῖες ἀπαγγέλλεται η χρηματικὴ ποινὴ και μὲ τὶς ὁποῖες ἐκφράζεται η ἀποδοκιμασία τῆς ἔννομης τάξεως γιὰ τὸν ἀδικο και καταλογιστὸ χαρακτῆρα τῆς παράνομῆς συμπεριφορᾶς (συνεκτίμηση γενικοποληπτικῶν και εἰδικοποληπτικῶν σκοπῶν τῆς ποινῆς). Και ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὸ ὑψος τοῦ καταβλητέου χρηματικοῦ ποσοῦ γιὰ κάθε ἡμερησία μονάδα, μὲ βάση, τὴν φορὰ αὐτή, τὴν προσωπικὴ και οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ καταδικαζομένου και χωρὶς τὸ μέγεθος τοῦ ποσοῦ νὰ συναρτᾶται ἀμέσως μὲ ἀντιλήψεις ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς. Γιὰ τὴν ίδια ὑπαίτια, ἀδικη και παράνομη συμπεριφορὰ ἐπιβάλλεται ἔτσι δὲ ἵδιος ἀριθμὸς ἡμερησίων μονάδων (π.χ. 30 ἡμέρες), τὸ ὑψος διμάς τῆς κάθε μονά-

δος θά ποικίλλη ἀνάλογα μὲ τὴν προσωπική κατάσταση (π.χ. 50 νομισματικές μονάδες στὸν ἔνα, 200 νομισματικές μονάδες στὸν ἄλλο), ἔτσι ὥστε τελικά τὸ ἔνα πρόσωπο νὰ κληθῇ νὰ καταβάλῃ 1.500 νομισματικές μονάδες, ἐνῶ τὸ ἄλλο (καὶ καθ' ὑπόθεση εὐπορώτερο) 6.000.

IV. Τὸ σύστημα, στὴν ἀπλῆ του αὐτῆ μορφή, παρουσιάζεται ἵσως ἐλκυστικό. Προώθει τὴν οὐσιαστικὴ δικαιοδύνη, εἰναι κατὰ τὸ μέτρο τῆς τυποποίησεώς του προβλέψιμο, προφολάσσει ἀπὸ πληθωριστικοὺς κλυδωνισμοὺς (παρόμοια λειτουργία, δῆπος αὐτῆ ποὺ ἐπιτελεῖ ἡ μεταλλικὴ δραχμὴ) καὶ συνάμα ἔξασφαλίζει τὴν εὐκολὴ μετατροπὴ τῆς χρηματικῆς ποινῆς σὲ περίπτωση μῆ ἀποτίσεως της. Καὶ εἰναι χαρακτηριστικὸ τῆς ἀπτῆσεως ποὺ ἔχει, τὸ γεγονός διτὶ πέρα ἀπὸ τὶς περισσότερες σκανδιναβικές χῶρες (Φινλανδία: 1921, Σουηδία: 1931, Δανία: 1939), τὸ νιοθέτησαν πρόσφατα (1975) ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Δ. Γερμανία. Ζητά ματα δημως ἀνακύπτουν στὴν ἐφαρμογή την «ἀλοποίηση» τοῦ στίμου στὴν λήψη ωρίσμενων τεχνικῆς ἡ καὶ θεμελιακῆς φύσεως προσαπόφασεων: 1) Ποιὸν θὰ εἰναι ἡ ἐκταση ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος; 2) Μέ τὶς κριτήρια πρέπει νὰ γίνεται ὁ προσδιορισμὸς τοῦ καταβλητέου ποσοῦ κατὰ ἡμερίστια μονάδα; 3) Πῶς μπορεῖ νὰ γίνεται ἡ ἀξιολόγηση τῶν πληροφοριῶν, πάνω στὶς δόποις στηρίζεται αὐτὸς ὁ προσδιορισμός; 4) Πῶς θὰ γίνη ἡ ἐκτέλεση τῆς χρηματικῆς ποινῆς σὲ περίπτωση ἀρνήσεως ἡ ἀδυναμίας καταβλῆτος τοῦ ζητουμένου ποσοῦ; Σὲ δλα αὐτὰ τὰ ζητήματα οἱ λύσεις, δῆπος προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν συγκριτικὴ ἐπισκόπηση τῶν Jescheck - Grebing, ποικίλλουν σημαντικὰ ἀπὸ χῶρα σὲ χῶρα. Υπάρχουν δημως ωρισμένες βασικές κατευθύνσεις ἡ διαζευκτικές λύσεις, γύρω ἀπὸ τὶς δόποις κινοῦνται δλες οἱ ἐπὶ μέρους ρυθμίσεις:

V. Ως πρός τὴν ἐκ ταση ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος, ἐρωτᾶται ποιεῖς ἀξιόποινες πράξεις μποροῦν νὰ ὑπαχθοῦν στὴν ρύθμιση τοῦ συστήματος ἡμερησίων προστίμων, καὶ ποιά δρια ἐνδείκνυνται νὰ τεθοῦν στὸν ἀριθμὸ καὶ τὸ χρηματικὸ ὑψος τῶν ἡμερησίων μονάδων. Γενική τάση ὑπάρχει νὰ ἀποκλείονται οἱ ἀστήμαντης φύσεως ἀξιόποινες πράξεις (Bagatell-Kriminalität) καὶ νὰ διατυπώνονται τὰ δρια τῶν ποσῶν μὲ κάποια εὐρύτητα, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἀπρόσκοπη ἐξισορρόπηση τῶν μεγεθῶν σὲ ἐποχεῖς οἰκονομικῆς ἀστάθειας. Ἐτοι π.χ. στὴν Δ. Γερμανία τὸ σύστημα ἐφαρμόζεται γιὰ δλες τὶς ἀξιόποινες πράξεις (πλὴν τοῦ φόνου), ἀλλὰ ὅχι γιὰ τὶς λεγόμενες παραβάσεις τάξεως (Ordnungswidrigkeiten). Μπορεῖ ἀκόμη νὰ ὑποκαταστῆση μὰ στερητικὴ τῆς ἐλευθερίας ποινή, ἐφ' ὅσον ἡ τελευταία δὲν ὑπερβαίνει τοὺς ἔξι μῆνες (§ 47 II γερμΠοινΚ), ἡ ν' ἀπαγγελθῇ ἀθροιστικὰ μαζὶ μὲ ποινὴ κατὰ τῆς ἐλευθερίας, ἐὰν ἡ πράξη ἔγνει γιὰ τὴν προστορίση κέρδους (§ 41 γερμΠοινΚ - πρβλ. ἄρθρο 81 ἐλληνΠοινΚ). Οἱ ἀριθμὸς τῶν ἡμερησίων μονάδων ἐκτείνεται μεταξὺ 5 - 360 καὶ, σὲ περίπτωση συρροῆς, ἔως

720, τὸ δὲ ὅνος τοῦ ποσοῦ μεταξὺ 2 καὶ 10.000 μάρκων (45 ἔως 22.500 δρχ.) κατὰ ἡμερῆστια μονάδα (§ 40 I.2 καὶ II.3 γερμΠοινΚ), ἀν καὶ στὴν πράξη τὸ ποσὸ κυμαίνεται μεταξὺ 5 καὶ 50 μάρκων. Παρόμοια, στὴν Αὐστρία ἡ ρύθμιση κλιμακώνεται μεταξὺ 2 καὶ 360 ἡμερῆστια μονάδων καὶ γιὰ ποσὸ 20 ἔως 3.000 σελλινιάδιν (60 ἔως 9.000 δρχ.) τὴν ἡμέρα (§ 19 I.2 καὶ II.2 αὐστρΠοινΚ), ἐνῶ στὴν Σουηδία μεταξὺ 1 - 120 ἡμερησίων μονάδων (ἡ 180 ἐπὶ συρροῆς) καὶ γιὰ ποσὸ 2 ἔως 500 κορωνῶν (19 ἔως 475 δρχ.) ἡμερησίως (κεφ. 25 §§ 2 καὶ 5 σουηδΠοινΚ).

VI. Ως πρός τὰ κριτήρια γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ καταβλητέου ποσοῦ κατὰ ἡμερῆστια μονάδα, ἔχουν διαμορφωθῆ δύο ἀντιτιθέμενα συστήματα. Κατὰ τὸ πρῶτο, ποὺ θέτει σὰν βάση τὴν λεγόμενη «ἄρχη τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος» (Nettoeinkommensprinzip), τὸ χρηματικὸ ὑψος τῶν ἡμερησίων μονάδων προσδιορίζεται μόνο ἀπὸ τὸ καθαρὸ εἰσοδήμημα τοῦ καταδικαζόμενου. Κατὰ τὸ δεύτερο, ποὺ ἐφφράζει τὴν «άρχη τῆς (πειτεῖτης) ζημιάς» (Einnahmeprinzip), λαμβάνεται ὑπὸ δψη ἡ γενικώτερη προσωπικὴ καὶ οἰκονομικὴ του κατάσταση, δηλ. ἀφ' ἐνὸς τὸ ἔχη οἰκογενειακὲς ὑποχρεώσεις (ἀριθμὸς παιδιῶν, ἀπασχόληση συζύγου), ἔκτακτα οἰκονομικὰ βάρη, ἀνεξόφλητες φορολογικὲς ὑποχρεώσεις κλπ., ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ ἀντικέη ἀκίνητη ἡ κινητὴ περιουσία καὶ τὸ ἀντιπάρχοντα κεφάλαια τοῦ ἀποφέρουν τόκους. Τὸ τελευταῖο σύστημα εἰναι ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις εὐνοϊκῷ τερέρο γιὰ τὸν καταδικαζόμενο, διότι ἐκτὸς τοῦ διτὶ ἀξιολογεῖ ἐπακριβέστερα τὴν οἰκονομική του κατάσταση, συνυπολογίζει εἰδικώτερα καὶ ἀφίνει στὴν διάθεστὴ του ἔνα ποσὸ ἴκανον νὰ καλύψῃ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἔξοδα βιοτικῆς του συντηρήσεως. Τὸ σύστημα δημως παρουσιάζει δισκολίες στὴν ἐφαρμογὴ του (πληθώρα στοιχείων πρὸς συνεκτίμηση), γι' αὐτὸ καὶ ἐνῷ προπολεμικά είχε γίνει δεκτὸ ἀπὸ τὶς σκανδιναβικές χῶρες Σουηδία (κεφ. 25 § 2 II ΠοινΚ), Φινλανδία (κεφ. 2 § 4 III ΠοινΚ) καὶ Δανία (§ 51 I.4 ΠοινΚ), στὶς νεώτερες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Δ. Γερμανίας - καὶ παρὰ τὶς ἀντιτιθέτες προτάσεις ποὺ ὑπῆρξαν - δὲν νιοθέτηκε. Στὴν Αὐστρία τὸ θέμα ἀφίνεται ἀνοικτὸ καὶ δη νόμος δρίζει ἀπλῶς γενικά δτι ἡ ἡμερῆστια μονάδα προσδιορίζεται σύμφων μὲ τὶς προσωπικὲς σχέσεις καὶ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα τοῦ καταδικαζόμενου (§ 19 II ΠοινΚ), ἐνῶ στὸ γερμανικὸ κείμενο προστίθεται καὶ δεύτερη πρόταση, κατὰ τὴν δηοὶα σὰν σημεῖο ἀφετηρίας τοῦ προσδιορισμοῦ αὐτοῦ λαμβάνεται κατὰ κανόνα τὸ καθαρὸ εἰσοδήμημα ποὺ ὁ δρᾶστης μπορεῖ ἡ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχῃ κατὰ μέσο σρὸ τὴν ἡμέρα (§ 40 II ΠοινΚ). Η γερμανικὴ νομολογία τείνει πάντως νὰ περιλαβῇ στὴν ἔννοια τοῦ εἰσοδήματος κάθε μορφὴ χρηματικού πορισμοῦ (εἰσοδήματα ἀπὸ ἐργασίας, ἀπὸ κεφάλαιο, ἀπὸ συντάξεις κλπ.) καὶ ἀντιτέθεται νὰ ἀφίνη ἐκτὸς ὑπολογισμοῦ τοὺς τρέχοντες φόρους, τὰ ἀσφάλιστρα ἀσθενειας ἡ ἀκόμη καὶ τὶς δόσεις γιὰ ἔξοφληση ιδιοκατοι-

κήσεως. Τείνει επίσης νά λαμβάνη υπ' ὄψη και τίς προσωπικές σχέσεις (π.χ. ἀσθένειες στήν οἰκογένεια, δριθμός παιδιών), ἀν καὶ στὸ θέμα αὐτὸν ἔνα μέρος τῆς θεωρίας, γιὰ δογματικοὺς λόγους, είναι ἀντίθετο.

VII. Ως πρὸς τὴν ἀξιολόγηση τῶν πληροφοριῶν γίνεται βέβαια συνήθως μὲ τὴν συμπλήρωση ἀπὸ τὸν καταδικάζομένο μιᾶς ἐντύπου δηλώσεως. Σὲ χῶρες δύον δὲν ἴσχυει τὸ τραπεζικὸν διπόρρητο, δύος π.χ. στὴν Σουηδία, ἡ ἐπαλήθευση τῶν πληροφοριῶν γίνεται ἀπὸ τὴν ἀστυνομία καὶ δὲν παρουσιάζει δυσκολίες. Ἀντίθετα σὲ χῶρες δύον τὸ ἀπόρρητο αὐτὸν κατοχυρώνεται, δύοις είναι ἡ περίπτωση τῆς Δ. Γερμανίας, ἡ ἐπαλήθευση βασίζεται ἀναγκαστικὰ στὴν ἀληθοφανεία τῶν πληροφοριῶν, δὲν γίνεται τόσο περισσότερο σχολαστικός, ὅστις βαρύτερη είναι ἡ ἀξίοπον πράξη. Μὰ εὐλογη, ἐξ ἀλλού, ἀπορία ποὺ γεννιέται είναι ἡ σχετικὴ μὲ τὴν ἐκτίμηση τῆς περιουσιακῆς καταστάσεως προσάπων χωρὶς κανονικὸν εἰσόδημα. Πῶς θὰ ὑπολογισθῇ τὸ εἰσόδημα «ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἔχουν» (§ 40 ΙΙ γερμΠοινΚ) ἀπότις δύος στρατιώτες, ἄνεργοι, φοιτηταί, φυλακισμένοι ἢ συνατίκες ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ «οἰκιακῷ»; Συνήθως τὸ θέμα ρυθμίζεται μὲ τὸν καιρὸν ἀπὸ τὴν νομολογιακὴν πρακτική. Υπάρχουν δύοις καὶ περιπτώσεις, δύοις στὴν Σουηδία, δύοις τὸ εἰσόδημα αὐτὸν τεκμίρεται κατ' ἔλαχιστο δριό ἀπὸ τὸν νομοθέτη (στὴν συγκεκριμένη περίπτωση : 5 κορδῆνες τὴν ἡμέρα, δηλ. περίπου 48 δρ.). Υπάρχει τέλος τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου ταξινομῆσεως καὶ συνυπολογισμοῦ στὸ ἡμερήσιο εἰσόδημα τῶν στοιχείων προσωπικῆς καταστάσεως, στὸ θέματος μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου. Καὶ ἐδῶ οἱ λύσεις ἐπαφίενται συνήθως στὴν νομολογία. Στὴν Σουηδία, πάντως, ἡ δῆλη διαδικασία ἐπικυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ Υπουργεῖο Δικαιοσύνης, ποὺ μὲ ἐγκυλίους τὸν πρὸς τὶς εἰσαγγελικές ἀρχές κλιμακώνει τὸ χρηματικὸν ὑψος τῶν ἡμερήσιων μονάδων, συγχρόνως τὸ μὲ προκαθορισμένο μικρὸ δριθμὸ ἐπαγγελματικῶν διμάδων.

VIII. Ως πρὸς τὴν ἐκτέλεση της ἀξιολόγησης τῆς ἀδυναμίας καταβολῆς τοῦ ζητουμένου ποσοῦ, τὰ θέματα στρέφονται γύρω ἀπὸ τὸν τρόπο μετατροπῆς τῆς ἡμερήσιας μονάδων σὲ χρονικὴ μονάδα ποινῆς κατὰ τῆς ἐλευθερίας, καθὼς καὶ γύρω ἀπὸ τὶς συνθήκες καὶ προϋποθέσεις μιᾶς τέτοιας μετατροπῆς. Στὶς περισσότερες χῶρες, μιὰ ἡμερήσια μονάδα ἰσοῦται μὲ μιὰ στερητικής τῆς ἐλευθερίας ποινῆς : § 54 Ι.4 δαν ΠοινΚ, κεφ. 2§ 5 ΙΙ φινλΠοινΚ, § 43. 2 γερμΠοιν

K. Στὴν Αὐστρία ὁ συσχετισμὸς εἶναι εὐνοϊκῶτερος γιὰ τὸν καταδικάζομένο, διότι ἡ μία μέρα φυλακίσεως ὀντιστούχει σὲ δύο ἡμερήσιες ποινάδες (§ 19 III. 2 ΠοινΚ). Τέλος στὴν Σουηδία ἐφαρμόζεται μιὰ προοδευτικά ἐλαττούμενη κλίμακα, ποὺ ἀρχίζει μὲ φυλάκιση 10 ἡμερῶν γιὰ μετατροπὴ χρηματικῆς ποινῆς 1 - 5 ἡμερῶν μονάδων καὶ καταλήγει σὲ ἀναλογία 1 : 3 γιὰ περισσότερες ἀπὸ 90 ἡμερήσιες μονάδες. Ἡ μετατροπὴ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τὰ δικαστήρια, καὶ αὐτὸν ἀποτελεῖ μιὰ σημαντικὴ ἐγγύηση γιὰ τὶς ἐλευθερίες τῶν πολιτῶν σὲ χῶρες, δύοις οἱ σκανδιναβικές, ὅπου ἡ ἐκτέλεση τῆς χρηματικῆς ποινῆς ἀνήκει στὴν δικαιοδοσία τῶν διοικητικῶν ὄργανων. Γενικά δύοις οἱ περιπτώσεις μετατροπῆς δὲν εἶναι πολλές (στὴν Γερμανίᾳ ὑπολογίζονται μοδίς σὲ 5 - 7 ο/ο τῶν ἐπιβαλλομένων χρηματικῶν ποινῶν). Διότι, ἀφ' ἐνός ἡ προβλεπόμενη διαδικασία εἰσπράξεως τῶν διφειλομένων ποσῶν εἶναι ἀνστηρή (παραλληλίζεται μὲ τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεση τῆς πολιτικῆς δικονομίας) καὶ ἀφ' ἔτερου οἱ διευκολύνσεις ποὺ παρέχονται στὸν καταδικασθέντα γιὰ τὴν καταβολὴ τοῦ ποσοῦ (π.χ. σὲ δύοις : § 42 γερμΠοινΚ) μεγάλες. Οἱ διευκολύνσεις αὐτὲς ἐντάσσονται ἀλλωστε σ' ἔνα εὑρύτερο πνεύμα ἐπιεικίας ποὺ ἐπιδεικνύεται πρὸς τὸν καταδικάζομένο, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν βάσιμοι λόγοι, εἴτε κατὰ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς, εἴτε καὶ ἀργότερα : Στὴν Σουηδία, π.χ., χορηγεῖται ἀναστολὴ γιὰ τὴν μετατροπόμενη στερητική τῆς ἐλευθερίας ποινῆς, δταν ἡ μὴ καταβολὴ τοῦ ζητουμένου ποσοῦ δὲν ὀφείλεται σὲ κακὴ θέληση ἡ ἀμέλεια τοῦ καταδικάζομένου (ἄρθρο 4 τοῦ νόμου τῆς 22.6.1939 γιὰ τὴν ὑφ' ὅρον καταδίκη). Ἐπίσης στὴν Αὐστρία ἐπανεκτιμάται τὸ καταβλητέο πόσδι κατὰ ἡμερήσια μονάδα, δταν οἱ συνθήκες προσδιορισμοῦ τοῦ ἀρχικοῦ ποσοῦ ἔχουν ἐν τῷ μεταξὺ μεταβληθῆ (§ 19 IV ΠοινΚ), ἐνῷ στὴν Δ. Γερμανίᾳ ἡ ἐκτέλεση τῆς μετατρεπομένης ποινῆς κατὰ τῆς ἐλευθερίας παραλείπεται, ἐάν ἡ ἐπιβολὴ τῆς θὰ συνιστοῦσε γιὰ τὸν καταδικάζομένο μιὰν «ἀδικαιολόγητη σκληρότητα» (§ 459 f ΚΠοινΔ).

IX. Ἡ νομοθετικὴ κατοχύρωση τοῦ συστήματος ἡμερήσιων προστίμων σὲ χῶρες τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης (Αὐστρία, Δ. Γερμανία) κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, δὲν προδικάζει ἀπόλυτα τὴν ἔξελιξή του σὲ «κυρίαρχο σύστημα τοῦ μέλλοντος», δταν ὑπέθεσαν οἱ θεμελιώται του. Στὴν Δανία, δταν τὸ σύστημα ἴσχυει ἀπὸ τὸ 1939, σὲ περιωρισμένη δύμας κλιμάκα (ὅχι γιὰ τὶς χρηματικές ποινές τῶν εἰδικῶν νόμων), γίνεται ἀπὸ καιρὸν συζήτηση γιὰ τὴν κατάργησή του. Ἐπίσης στὴν Γαλλία, ἡ ἐπιτροπὴ ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴν σύνταξη τοῦ Προσχεδίου γιὰ νέο Ποινικό Κώδικα (ὅριστικο κείμενο : 1978), δὲν τὸ περιέλαβε στὶς προτάσεις της, ἐπικαλούμενη δτι τὸ σύστημα εἶναι «έξαιρετικά πολύπλοκο στὴν ἐφαρμογή του καὶ τελικά δχι πολὺ ἀποτελεσματικό στὴν πράξη». Γιὰ παρόμοιους λόγους διστάζουν νά τὸ υἱόθετήσουν καὶ ὅι ἀρμόδιες ἐπιτροπές ἀναθεωρήσεως τῆς ποι-

νικής νομοθεσίας στὸ Βέλγιο καὶ τὴν Ὀλλανδία, ὅχι δώμας καὶ στὴν Ἰταλία, ὅπου ἀντίθετα ἡ ἐπιτροπὴ κλίνει μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ συστήματος τῶν ἡμερησίων προστίμων. Οἱ θέσεις αὐτές, ὅσο ἀντιμαχόμενες καὶ ἀν εἶναι, ἀντανακλούν ἐν τούτοις τὸ ἔντονον ἐνδιαφέρον ποὺ ἐκδηλώνεται συνεχῶς πρὸς τὶς νέες αὐτές μορφές χρηματικῆς ποινῆς. Ἡ ἀκριβῆς λοιπὸν γνώση τοὺς, ὅπως μᾶς τὴν δίνει τὸ ἔργο τῶν Jescheck - Grebing, δὲν θὰ ἥταν χωρὶς ἀξίας καὶ γιὰ τοὺς Ἑλληνες νομικούς, ποὺ χωρὶς νὰ ἀντιγράψουν ξένα πρότυπα, θὰ μποροῦσαν νὰ εἰσηγηθοῦν σημαντικές βελτιώσεις στὸ ἰσχὺον σύστημα χρηματικῶν ποινῶν τῆς νομοθεσίας μας.

Νέστωρ Κουράκης, δ.ν.
Freiburg i. Br.

Nestor - Constantin Courakis, Zur sozial-ethischen Begründung der Notwehr. Die sozial-ethischen Schranken des Notwehrrechts nach deutschen und griechischen Strafrecht (Rechtsvergleichende Untersuchungen zur gesamten Strafrechtswissenschaft, 3. Folge, Bd. 4), Baden - Baden (Nomos Verlag) 1978.

«Κατ' ἔξοχὴν λεπτὸν ζήτημα» γιὰ τὸν νομοθέτη θεωρεῖ ὁ Νικόλαος Χωραφᾶς τὸν προσδιορισμὸν τῶν δρίων ἔως τὰ δύοπα μπορεῖ νὰ ἐπιτραπεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης δταν ὑπάρχει μεγάλη δυσαναλογία τῆς ἀξίας ἀνάμεσα στὸ ἄγαθο ποὺ κινδύνευε ἀπὸ τὴν ἐπίθεση καὶ στὸ ἄγαθο ποὺ πλήττεται γιὰ νὰ ἀποκρουστεῖ ἡ ἐπίθεση. Παρόμοια «λεπτὸν ζήτηματα παρουσιάζονται ἀκόμη καὶ σὲ ἄλλες δριακές περιπτώσεις, δῶς αὐτές ποὺ ἔχουν σχέση μὲ ιδιομορφίες στὴν προσωπικότητα τοῦ ἐπιτιθεμένου — π.χ. ἀκαταλόγιστα πρόσωπα — ἢ ποὺ συναρτῶνται μὲ ιδιαίτερες σχέσεις καὶ περιστάσεις μεταξὺ ἐπιτιθεμένου καὶ ἀμυνομένου — π.χ. συζυγικὴ σχέση, ὑπατιότητα τοῦ ἀμυνομένου στὴν πρόκληση τῆς ἐπιθέσεως. Μπορεῖ στὶς περιπτώσεις αὐτές τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης νὰ είναι ἀπεριόριστο;

Στὴν παλιότερη ἐποχῇ (περίπου ὡς τὸν ἀπαγκ. πόλεμο), ὑπὸ τὸ κράτος ἐνὸς θριαμβεύοντος ἀτομικισμοῦ, στὸ ἔρωτημα δινόταν καταφατικὴ ἀπάντηση. Μὲ τὶς σύγχρονες δώμας τάσεις γιὰ κοινωνικὸ περιεχόμενο τῶν δικαιωμάτων καὶ γιὰ ἔξιστορο ποτικὴ λειτουργία τῆς δικαιοσύνης, τὸ ἀξίωμα ὅτι «τὸ δίκαιο δὲν πρέπει νὰ ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ ἀδίκου», ποὺ ἀποτελεῖ ἀκόμα γιὰ πολλοὺς τὴν δικαιολογητικὴ βάση τῆς ἀμύνης, ἔχει ἀρχίσει νὰ χάνει τὸν ἀτεγκτο χαρακτῆρα του. «Ο συγγραφέας τῆς παρουσιαζόμενης μελέτης ἐπιχειρεῖ, μέσα ἀπὸ τὶς δριακές περιπτώσεις

ποὺ ἀναφέραμε, νὰ διερευνήσει τὶς δυνατότητες μιᾶς κοινωνικοηθικῆς θεμελιώσεως τῆς ἀμύνης, βασισμένης δηλ. κατὰ τὴν ἐκφραστὴ τοῦ Χωραφᾶ (ποὺ ἀναφέρει καὶ στὸν πρόλογο του) στὸ συναίσθημα στοιχειώδους φιλανθρωπίας καὶ στὴν ἀνάγκη κάποιας πρὸς τὸ πλησίον — ἔστω καὶ ἀδικοῦντα — ἀνοχῆς, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν σύγχρονη κοινωνικὴ ἡθική. Εξετάζονται ἔτσι τὰ εἰδικῶτερα νομοθετικά ερείσματα ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν μιὰ τέτοια θεμελίωση στὴν ποινική νομοθεσία τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Δ. Γερμανίας καὶ προτείνονται λύσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβληματικῶν περιπτώσεων.

«Ἡ δῆλη ἐργασία διακρίνεται γιὰ τὴν ζυγισμένη ἐπιχειρηματολογία τῆς, τὶς φιλοσοφικές καὶ κοινωνιολογικές τῆς προεκτάσεις καθῶς καὶ τὴν ἐπιμελήμενή τεκμηρίωση τῶν πηγῶν. Αποτελεῖ τὴν τελικὴ μορφὴ μιᾶς διδακτορικῆς ἐργασίας, ποὺ ὁ συγγραφέας είλε υποβάλει στὸ Πανεπιστήμιο Freiburg i. Br. τὸ 1976.

Α.Ψ. - Μπεν.

Νέα Βιβλία

I.Ε. Μανωλεδάκη, Ἡ σχετικότητα τῆς ποινικῆς προστασίας. Σειρά «Ποινικά» τεύχος 7. Έκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα 1980, σελ. 65.

I. Μανωλεδάκης - A. Μαργαρίτης - N. Παρασκευόπουλος - Γ. Πουλής, 100 ἀσκήσεις Ποινικοῦ Δικαίου, Έκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 150.

Διον. Δ. Σπινέλλη, Ποινικὸ Δίκαιο, Εἰδ. Μέρος (Πανεπιστημιακές παραδόσεις), Ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς (ἀρθρ. 361 - 369 Π.Κ.), Έκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα - Κομοτηνή 1980, σελ. 84.

Βασ. I. Καπράλου, Ποινικὴ δικηγορία. (Περιέχει τὴν διαδικασία καὶ τὸν χειρισμὸν ποινικῶν ὑποθέσεων στὴν πράξη ἀπὸ τοὺς συνηγόρους ὑπερασπίσεως καὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς). Έκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήνα - Κομοτηνή 1980, σελ. 385.

N. Παπαναστασίου - Σπ. Σπύρογλου - K. Γιατρᾶ, Ναρκωτικὰ καὶ Τοξικομανία, Ἀθήνα 1980, σελ. 110.

Σπουδαστικὰ ἐγκληματολογικὰ μελετήματα I 1979 - 80, Έκδ. Νομικῆς Σχολῆς Παν/μίου Θράκης, Κομοτηνή 1980, σελ. 95.